

Anders Sannerstedt, *Förhandlingar i riksdagen*, Lund: Lund University Press, 1992, 277 s.; Mats Sjölin, *Coalition Politics and Parliamentary Power*, Lund: Lund University Press, 1993, 230 s.

Svensk "riksdagsforskning" har i de senere år udvist et bemærkelsesværdigt opsving. Det skyldes dels, at bevilgende myndigheder har foretaget en bevidst satsning på et forsømt, men stadig vigtigere område i en politisk kompliceret verden, dels at en række yngre internationalt orienterede forskere med interesse for demokrati i praksis har tilført forskningsfeltet ny energi.

På denne baggrund bør man se, at to samarbejdende forskere på Statsvetenskapliga institutionen ved Lunds universitet, lektorerne Anders Sannerstedt og Mats Sjölin, hver især har publiceret et hovedarbejde inden for forskningsprogrammet "Samhällsutveckling och konsensusdemokrati".

Sannerstedt har valgt at analysere den svenske riksdag i et forhandlingsteoretisk perspektiv, medens Sjölin har valgt at fokusere på beslutningstagning med særligt henblik på koalitionsdannelse og parlamentets magtstilling. De har tydeligvis diskuteret en del indbyrdes under arbejdet, men først og fremmest skrevet to forskellige og gode bøger, der også opridser komparative perspektiver på det parlamentariske demokratis vilkår og virkemåde i flerpartisystemer.

Sannerstedt definerer en forhandling som en proces, hvori to eller flere parter deltager, hvori parterne har interesser som er delvis modstridende, men også delvis sammenfaldende, og hvori parterne kommunikerer med hinanden med sigte på at opnå en aftale (s. 44). Hans generelle formål er at finde ud af, hvorledes riksdagen ser ud i et sådant perspektiv. Det har ingen tidligere forsøgt på en systematisk måde. Som teoretisk udgangspunkt gives en god oversigt over den noget heterogene litteratur om forhandlinger inden for forskellige videnskabelige discipliner.

De empiriske analyser indledes med påvisning af et forøget konfliktniveau i riksdagen, hvilket Sannerstedt og Sjölin allerede har beskrevet i tidligere arbejder på grundlag af et omfattende dokumentarisk materiale, der ikke mindst vedrører partiernes tilkendegivelser i udvalgsbetænkninger. Sannerstedts pointe er, at et øget konfliktniveau ikke nødvendigvis påvirker forhandlingsklimaet i riksdagen.

Beskrivelsen af riksdagen som forhandlingsorganisation bygger især på interviews med riksdagsmedlemmer og chefer for udvalgenes sekretariater. Den giver ny viden om den socialdemokratiske riksdagsgruppes stærkere placering i forhold til regeringen og afslører (hvad vi også kender i Danmark), at de forhandlinger, der foregår i udvalgsfasen, reelt sker uformelt uden for udvalgene.

Bogens mange interessante betragtninger og resultater kan ikke omtales i få linjer. Et af de mest interessante og frugtbare ræsonnementer tager udgangspunkt i en sondring mellem tre forskellige typer af forhandlingssituationer på grundlag af partiernes sigte med forhandlingerne: at opnå et bredt forlig, blot at sikre et flertal for et forslag, og at skabe en stærkere minoritet af opposi-

Anders Sannerstedt, *Förhandlingar i riksdagen*, Lund: Lund University Press, 1992, 277 s.; Mats Sjölin, *Coalition Politics and Parliamentary Power*, Lund: Lund University Press, 1993, 230 s.

Svensk "riksdagsforskning" har i de senere år udvist et bemærkelsesværdigt opsving. Det skyldes dels, at bevilgende myndigheder har foretaget en bevidst satsning på et forsømt, men stadig vigtigere område i en politisk kompliceret verden, dels at en række yngre internationalt orienterede forskere med interesse for demokrati i praksis har tilført forskningsfeltet ny energi.

På denne baggrund bør man se, at to samarbejdende forskere på Statsvetenskapliga institutionen ved Lunds universitet, lektorerne Anders Sannerstedt og Mats Sjölin, hver især har publiceret et hovedarbejde inden for forskningsprogrammet "Samhällsutveckling och konsensusdemokrati".

Sannerstedt har valgt at analysere den svenske riksdag i et forhandlingsteoretisk perspektiv, medens Sjölin har valgt at fokusere på beslutningstagning med særligt henblik på koalitionsdannelse og parlamentets magtstilling. De har tydeligvis diskuteret en del indbyrdes under arbejdet, men først og fremmest skrevet to forskellige og gode bøger, der også opridser komparative perspektiver på det parlamentariske demokratis vilkår og virkemåde i flerpartisystemer.

Sannerstedt definerer en forhandling som en proces, hvori to eller flere parter deltager, hvori parterne har interesser som er delvis modstridende, men også delvis sammenfaldende, og hvori parterne kommunikerer med hinanden med sigte på at opnå en aftale (s. 44). Hans generelle formål er at finde ud af, hvorledes riksdagen ser ud i et sådant perspektiv. Det har ingen tidligere forsøgt på en systematisk måde. Som teoretisk udgangspunkt gives en god oversigt over den noget heterogene litteratur om forhandlinger inden for forskellige videnskabelige discipliner.

De empiriske analyser indledes med påvisning af et forøget konfliktniveau i riksdagen, hvilket Sannerstedt og Sjölin allerede har beskrevet i tidligere arbejder på grundlag af et omfattende dokumentarisk materiale, der ikke mindst vedrører partiernes tilkendegivelser i udvalgsbetænkninger. Sannerstedts pointe er, at et øget konfliktniveau ikke nødvendigvis påvirker forhandlingsklimaet i riksdagen.

Beskrivelsen af riksdagen som forhandlingsorganisation bygger især på interviews med riksdagsmedlemmer og chefer for udvalgenes sekretariater. Den giver ny viden om den socialdemokratiske riksdagsgruppes stærkere placering i forhold til regeringen og afslører (hvad vi også kender i Danmark), at de forhandlinger, der foregår i udvalgsfasen, reelt sker uformelt uden for udvalgene.

Bogens mange interessante betragtninger og resultater kan ikke omtales i få linjer. Et af de mest interessante og frugtbare ræsonnementer tager udgangspunkt i en sondring mellem tre forskellige typer af forhandlingssituationer på grundlag af partiernes sigte med forhandlingerne: at opnå et bredt forlig, blot at sikre et flertal for et forslag, og at skabe en stærkere minoritet af opposi-

tionspartier. Sannerstedt argumenterer overbevisende for, at partiernes motiver for at indgå i forhandlinger varierer med forhandlingssituationen (kap. 9). I den forbindelse fremhæves blandt andet, at en regering, der har opposition både til højre og venstre, ikke har stærke grunde til at forhandle i netop højre-venstre spørgsmål. Den kan blot fremlægge sine forslag, som med stor sikkerhed vil blive vedtaget i den sidste afstemning.

De tre typer af forhandlingssituationer benyttes også i den meget spændende analyse af "forhandlingsmagt" (kap. 13). Et partis magt afhænger ikke nødvendigvis af mandattallet. Hvis formålet blot er at opnå flertal, kan et lille parti have stor magt. Hvis formålet er at opnå bred enighed kan det derimod stå svagt. Mere generelt fremhæver Sannerstedt en fra forhandlingslitteraturen hentet betragtning om, at det bedste alternativ, et parti har til et forlig, er afgørende for partiets forhandlingsmagt. Han illustrerer, hvorledes forhandlingsmagten varierer med beslutningssituationen. Hvis oppositionspartier for eksempel agerer hver for sig, står de svagt, dersom formålet er at opnå bred enighed. En mindretalsregering, der skal opnå et flertal i en sag, står svagt, hvis oppositionspartierne kan gå sammen om et andet (måske mere populært) forslag eller slet ikke vil acceptere et upopulært forslag.

Drøftelsen inddrager også den parlamentariske situations betydning. Herunder påpeges blandt andet, at en koalitionsregering, der råder over eget flertal, kan have store vanskeligheder med at skabe brede løsninger, fordi dens partier forinden har forhandlet sig frem til et fælles og fastlåst standpunkt. Afslutningsvist reflekteres lidt over ændringer i riksdagens magtstilling, et tema der i øvrigt behandles udførligere af Sjölin.

Sannerstedts bog rummer meget andet end det her omtalte. Den er velskrevet og let forståelig, om end dens opbygning er noget kompleks, fordi så mange aspekter er inddraget. Sannerstedt benytter i udstrakt grad konkrete illustrationer og case-studier, der er integreret i fremstillingen. Det gør bogen mere levende, men kan også opleves som brud på en ellers flydende fremstilling.

Sammenfattende må fremhæves, at Sannerstedt har leveret et nyt og spændende bidrag til forståelse af parlamentariske systemers virkemåde via en konsekvent fastholden af forhandlingsperspektivet.

Som ovenfor antydte er koalitionsdannelse og parlamentets magt de to hovedtemaer i Sjölin's bog. Hovedvægten lægges på førstnævnte. Efter en kritisk oversigt over eksisterende koalitionsteori, der hyppigst har været anvendt på regeringskoalitioner, præsenteres de parlamentariske koalitioner i Sverige 1971-1991 ved hjælp af partigruppernes udtalelser i udvalgsbetænkninger. Der konstateres over tid en nedgang i andelen af brede koalitioner og en stigning i andelen af blokpolitiske koalitioner.

Analysen af de faktisk forekommende parlamentariske koalitioner viser, at minimale vinderkoalitioner dannes mindre hyppigt end "all-party" koalitioner, og at langt de fleste koalitioner er sammensat af hinanden nærtstående partier. Resultaterne sammenlignes på udmærket måde med de ret få og spredte undersøgelser, der er foretaget i andre lande. Blokpolitiske koalitioner synes at

være særligt fremtrædende i Sverige, om end deres dannelse delvis afhænger af den parlamentariske situation.

Som Sjölin har lagt undersøgelsen op, bliver det vigtigt for ham at forklare forekomsten af "oversized" koalitioner, dvs. koalitioner der er større end nødvendigt for at sikre et flertal. Der trækkes her på den teoretiske diskussion af mindretalsregeringers status, og en lang række forskellige forklaringsmuligheder diskuteres.

Sjölin argumenterer for nødvendigheden af en alternativ beslutningsteoretisk indfaldsvinkel til forklaring af, hvad der i et konventionelt koalitionersteoretisk lys betragtes som "deviant cases". I to kapitler (7 og 8) refererer og diskuterer Sjölin, under inddragelse af en ret omfattende litteratur, en række forskellige egenskaber ved den politiske struktur, beslutningsprocessen og aktørerne. Han konkluderer generelt, at parlamentariske forhandlinger i praksis rummer meget mere, end man kan forudsige på basis af partiernes ressourcer, ideologi og ønsker om magt. "Coalition theory deconstructed" kunne man fristes til at sige.

Parlamentets magtstilling behandles i to kapitler (9 og 10) med udgangspunkt i den klassiske "decline of parliaments" tese, der især forbindes med James Bryce, der skrev i begyndelsen af 1920'erne, uagtet at han var væsentligt mere nuanceret, end mange referenter hidtil har bemærket. Efter en forstandig gennemgang af forskellige approaches til studiet af parlamentets magt vælger Sjölin igen en beslutningsteoretisk indfaldsvinkel.

Den empiriske analyse koncentrerer sig om svenske oppositions- og regeringspartiers indflydelse under vedtagelsen af regeringsforslag. Sjölin viser, at der er en langtidstendens i retning af, at regeringsforslag hyppigere bliver ændret under udvalgsbehandlingen. Desuden afspejler ændringernes omfang regeringernes parlamentariske styrke. Sjölin advarer imidlertid mod at benytte sådanne resultater som udtryk for øget parlamentsmagt. Derfor inddrager han en indikator for politisering, hvorigennem han kan påvise, at oppositionspartier i en fjerdedel af tilfældene faktisk har indflydelse på resultatet. Riksdagen er bestemt ikke et regerings transportkompagni. På den anden side forsvinder ovennævnte langtidstendens. Det fremgår også, at mindretalsregeringer i høj grad må tilpasse sig til oppositionspartiernes synspunkter.

Den nuancerede og energiske gennemførte analyse giver Sjölin et sikkert grundlag for at konkludere, at den svenske riksdag ikke har mistet indflydelse i de seneste årtier. Han tør på den anden side ikke påstå, at riksdagens magt generelt betragtet er øget. En sådan påstand kunne dog forsvares, dersom mindretalsregeringer fortsat vil præge det parlamentariske liv i Sverige.

Sjölin har, som det er fremgået, leveret et interessant og vægtigt bidrag til parlamentslitteraturen. Den supplerer Sannerstedts bog på en god måde og kan desuden læses af interesserede uden for Nordens grænser.

Erik Damgaard
Institut for Statskundskab